

УДК 327(73+477)«1991-2017»

DOI: 10.20535/2307-5244.46.2018.136749

Б. П. Ковальський*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»***В. Р. Kovalskyi***National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»***ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ
І СПОЛУЧЕНИМИ ШТАТАМИ АМЕРИКИ (1991–2017 РР.)*****Main Directions of Cooperation
Between Ukraine and United States of America (1991–2017)***

Стаття присвячена 25-й річниці встановлення дипломатичних взаємин між Україною та США. У ній автор прослідковує основні етапи становлення та розвитку цих відносин впродовж чверті століття. Зроблено висновок, що було створено систему українсько-американських відносин як на рівні установ так і особистих контактів людей. Визначено пріоритети схеми співпраці: США є партнером №1 для України в той час, як для США Україна є партнером з «нижньої частини списку». Отже, для збільшення власного статусу (принаймні до рівня Німеччини, Франції чи Канади) у співпраці з США Україні потрібні «дуже розумні голови», «важко працюючі руки» та повага до власного громадянина і до Конституції.

Ключові слова: Україна, США, історія дипломатії, міжнародні відносини.

In current world considering own progressive development each nation and state takes care about international affairs. Bilateral agreements between states and collective multi-national associations in 21st century became a daily attribute of modern civilization.

Leaving the USSR treatment in 1991, Ukraine on its own sovereign way to democratic future had to solve set of issues with both of aspects.

Most important task was to establish relationship with the USA, that recognized independence of Ukraine on 25th of December 1991 and established diplomatic relationships on 3rd of January 1992. Next May official visit of Ukrainian president Leonid Kravchuk to the USA has happened. Political declaration of Memorandum of understanding were signed off between US and Ukrainian governments. In particular, for the first time, the norm of «democratic partnership» of the two countries was fixed.

Next important step of the whole process was visit in November 2014 of the new president of Ukraine Leonid Kuchma to the US. Negotiations of the top officials were finished with signature of the charter of American-Ukrainian partnership, friendship and cooperation, that mention both parties are willing development closer bilateral affairs of wide spectrum. For this purpose, they have an intention to boost up contacts in all related domains and specially in politics, defense, economics, culture and environmental protection. Both states declared intention to encourage and facilitate new relationships between people and companies.

Defining target of this article author highlights attention at main principles, forms, methods and participants of relationships between the Ukraine and the USA.

Two main subjects of relationships are:

- People of both countries*
- State institutions of Ukraine and the USA*

No doubt, the main components of “cooperation” with Americans are, same to 100 years ago, migration of Ukrainians to the USA, mutual activity in cultural, science, sport, trading etc domains.

Second of the main strategic cooperation components between Ukraine and the USA are interstate relationships. The first factor of its level and effectiveness were relationships between presidents and governments of both states. Quarter of a century shows their efficiency and effectiveness and to some extend impulsiveness. Some staggering from author’s point of view could be traced in relationship between Ukraine and the USA. It was hardly dependent of Presidents, their ambitions and external policies and real internal conditions in each of states.

Starting from May 1992 when Leonid Kravchuk met in person with George Bush and Bill Clinton, and visit of Bill Clinton on January 1994 with personal meeting of Leonid Kravchuk, systematic practice of personal meeting between Presidents of two states was established.

Certain conclusions. According to authors’ opinion, during Ukrainian modern independence system of relationship between Ukrainian and American both people and institutions was established. Certain basement, forms, methods and methodology were purified. Priorities in cooperation scheme were defined: the USA is partner №1 for Ukraine. For the USA Ukraine is partner from “bottom of the list”. Hence, to increase own status (at least to Germany, France or Canada level) in cooperation with the USA, Ukraine needs very smart head, hard working hands and respect of our citizen from Constitution.

Key words: Ukraine, USA, history of diplomacy, international relations.

В сучасному світі кожен народ, держава, дбаючи про свій прогресивний розвиток і перспективу, один із засобів їх втілення вбачають у міжнародних

відносинах. Дво- та багатосторонні договори між державами, колективні міжнародні об'єднання в ХХІ ст. стали повсякденним атрибутом цивілізації.

Україна, вийшовши 1991 р. з договору про СРСР, на суверенному шляху до демократичного майбутнього мала вирішити низку проблем. Зокрема, надважливим завданням було встановлення і розвиток відносин зі США, які визнали Україну як незалежну державу 25 грудня 1991 р., дипломатичні відносини між країнами було встановлено 3 січня 1992 р. (Американо-українские отношения). У травні 1992 р. відбувся офіційний візит Президента України Л. Кравчука до США. Було підписано політичну декларацію та меморандум про взаєморозуміння між урядами України і США. Вперше було зафіксовано тенденцію до «демократичного партнерства» (Ковальський, Б. П., ред. 1998, с. 543).

Наступним важливим кроком став візит до США в листопаді 1994 р. Президента України Л. Кучми. Переговори найвищого керівництва завершилися підписанням Хартії українсько-американського партнерства, дружби та співпраці, де, зокрема, зазначалося, що сторони прагнуть розвинути тісніші двосторонні відносини з широкого кола питань. Для цього вони мають намір прискорити укладання контактів у всіх відповідних галузях, особливо в царинах політики, безпеки, економіки, культури та охорони довкілля. Дві держави декларували намір заохочувати нові контакти між громадянами й приватними організаціями.

Визначаючи мету статті, автор прагне окреслити основні засади, форми, методи і учасників відносин України зі США. Основними суб'єктами цих взаємин, на думку автора, є народи двох країн та державні системи, інституції України та США.

Цілком природно, обидві держави мають певні партнерські стосунки між собою і в міжнародних багатосторонніх організаціях. Розглянемо деякі аспекти взаємодії між українським і американським народами. Загальновизнаним їх початком є кінець ХІХ ст., епопея з масовим переселенням українців до Північної Америки. Події політичного, економічного, культурного життя народів у ХХ ст. аж до 1992 р. також доповнювали, відповідно до реальних обставин, фонд позитивного, або ж негативного капіталу цих відносин.

Поза сумнівом, основними складовими співпраці з американцями є, як і 100 років тому, міграція українців до США, обопільна діяльність з освіти, культури, спорту, торгівлі тощо.

Природа міграції надзвичайно проста. Недостатньо гарантований рівень життя, відсутність перспектив професійного і кар'єрного зростання в низці галузей, бажання мати прогнозовану життєву перспективу, заробити стар-

товий капітал для започаткування бізнесу тощо спонукають частину української молоді й представників середнього віку шукати щастя у США. Спостерігається і зворотна міграція. Втім, вона вимірюється незіставними відсотками від уже зазначеної.

Як найменш політизовані, врівноважені налагоджуються стосунки між двома народами на ниві спорту, мистецтва, освіти.

Протягом усього досліджуваного періоду низка провідних українських спортсменів переїхали до США, уклавши контракти з різними професійними клубами, щоб найповніше реалізувати свої здібності. Зокрема в баскетболі знаменитий О. Волков відкрив дорогу нашим лідерам до НБА і NCAA. В американському клубі «Фінікс» успішно грає центровий О. Лень, а в команді університету Канзаса — український свінгмен С. Михайлюк (Підсумки баскетбольного...). В тій самій лізі NCAA з останнім вдало виступають Б. Близнюк і В. Шибель (Близнюк; Шибель).

Одним зі свідчень того, що українські боксери «оволоділи» просторами США, став вечір професійного боксу у Вашингтоні 8 квітня 2017 р. Відомі українські спортсмени В. Ломаченко, О. Усик, О. Гвоздик, які останнім часом тренуються в Америці, впевнено перемогли титулованих суперників: Д. Сосу, М. Хантера, Ю. Гонсалеса, підтвердивши свої лідерські позиції (Гвоздик; Ломаченко; Усик).

Щодо В. Ломаченка, то, підписавши контракт з професійним клубом Top Rank (США), він уже кілька років поспіль успішно виступає під прапором України, здобувши чемпіонський пояс за версією WBO (Ломаченко).

Досить оригінальним свідченням співпраці між українськими й американськими спортсменами є дружні взаємини братів Кличко, відомих боксерів-чемпіонів, зі знаменитим бодібілдером, актором і політиком А. Шварценегером. Після чергового тренування з Володимиром, що живе в США, Арнольд запропонував Віталієві далі тренуватися всім разом у Києві (Тугушева, К. 2017).

Олімпійська чемпіонка з фігурного катання (1994 р.) О. Баюл відвідала США того самого року в складі офіційної делегації України. Згодом вона уклала контракт з професійною лігою і переїхала до Америки. Успішна кар'єра не зупинила бажання повернутися додому. 2010 року Оксана знову приїхала до України, стала студенткою НПУ ім. М. П. Драгоманова з бажанням створити школу фігурного катання на Батьківщині (Україна — Європа: хронологія розвитку. 2011, с. 827).

Поступово формується в спортивних взаєминах між країнами і зворотній процес. Американські спортсмени їдуть виступати за українські клуби. Так, баскетболіст-легіонер — професіонал Г. Дугат успішно грає за київ-

ський БК «Будівельник». Майже два десятки його колег грали і грають в Українській професійній баскетбольній лізі. Американець Пух Джетер захищає кольори збірної України з баскетболу (Американський баскетболіст... 2018; Генрі Дугат).

У такої схеми є об'єктивне підґрунтя. Оплата праці спортсменів, якість спортивних арен і тренувальних баз, увага держави до спорту далеко не однакові у двох країнах. Явна перевага тут на боці США, а звідси — й відповідні наслідки. Позитивом залишається зміцнення стосунків між нашими народами.

Ще однією важливою і привабливою формою взаємин українців і американців є мистецтво. Тут, як і в спорті, перспективи надзвичайні, але їх реалізація могла бути кращою.

Нестандартним шляхом поєднання двох культур стала творча діяльність Хобарта Ерла. Він народився в сім'ї американців у Венесуелі. 1983 р. закінчив музичний факультет Принстонського університету. 1987 р. заснував у Відні камерний оркестр, що спеціалізувався на американській музиці. 1991 р., перебуваючи з гастролями в Одесі, отримав пропозицію очолити Одеський філармонійний оркестр. Х. Ерл вивів свій новий колектив на міжнародний рівень уже навесні 1992 р. на музичному фестивалі в Австрії, а 30 листопада 1993 р. — виступом у Карнегі-Холлі. Однією з оригінальних новацій Х. Ерла став флешмоб на одеському ринку «Привоз» 22 березня 2014 р., де він з Національним одеським філармонійним оркестром і хором виконував твори світової музичної класики. Визнанням заслуг видатного американського музиканта стало присвоєння йому звання народного артиста України (Ерл, Хобарт).

Український співак Володимир Гришко дебютував в Америці 1990 р. в студентському оперному театрі «Батен Руж», штат Луїзіана. Потім співав у «Нью Йорк Сіті Опера», Вашингтонському, Мічиганському, Сан-Францискоському оперних театрах тощо. В 1995–2003 рр. брав участь у спектаклях «Метрополітен-опера» в Нью-Йорку, гастролював з цим колективом у різних штатах Америки. Повернувшись в Україну, В. Гришко став провідним солістом Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка, йому присвоїли звання народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка (Гришко Володимир).

Певний інтерес американської молоді викликають концерти українських естрадних співаків, які пропонують слухачам різні музичні стилі. Популярний в Україні дует Потап і Настя свій перший концертний тур по містах Америки здійснив 2009 р. Як давніх знайомих зустріли їх під час гастролей в Атланті, Чикаго, Денвері, Сан-Франциско, Лос-Анджелесі 2013 р., ко-

ли вони виступили впевнено і здобули славу й палких прихильників (Настя Каменских і Алексей Потапенко...).

Масштабні гастролі по США народної артистки України співачки Ані Лорак почались у середині 2016 року в Нью-Йорку, а надалі продовжилися охопили концертами у Чикаго, Маямі, Лос-Анджелесі, Сан-Франциско (Ані Лорак едет на гастролі в США. 2015). Землячку впевнено підтримав молодий український естрадний співак Макс Барських, який протягом 2016–2017 рр. здійснив у США міжнародний тур з програмою «Тумани» (Туренко, А. 2018).

Як позитив відзначимо, що український кінопрокат, за всієї його кон'юнктурної діяльності, спромігся в деяких містах України провести в 1993–1995 рр. показ кіно зі США, чим дав змогу глибше пізнати вершини загальнолюдських надбань (Ковальський, Б. П., ред. 1998, с. 533). Згодом американські фільми заповнили зали кінотеатрів і екрани телевізорів України, вони були не завжди високої якості, але давали можливість краще зрозуміти світогляд американців.

Ще однією чудовою сторінкою наших культурологічних взаємин стала участь у музичному фестивалі «Київ Музик Фест» восени 1997 р. американських академічних музикантів (Ковальський, Б. П., ред. 1998, с. 575).

Окремою сторінкою розвитку стосунків між народами України і США стала співпраця на рівні вищої школи двох країн. У цій царині обидві сторони мали здобутки світового рівня, і це сприяло швидкому взаєморозумінню та взаємозбагаченню.

Лідером співпраці з вишами США став Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (нині — Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»). Київські політехніки мають угоди про партнерство, кооперацію й наукові обміни з багатьма провідними вишами, корпораціями та науковими центрами США. Такі документи передбачають організацію академічних обмінів між «КПІ ім. Ігоря Сікорського» й організаціями-партнерами, спільні наукові програми, обмін науковою і науково-методичною літературою, проведення стажувань студентів і аспірантів на базі обох партнерів, підготовку й публікацію наукових статей, спільних досліджень, тощо. Список партнерів вищу включає Університет Північного Техасу, Політехнічний інститут м. Ренселера, університет Міссурі й Міннесоти, Індіанаполіса, а також фірму «Aldec» Вашингтонського університету Сент-Луїс, Міссурі (Співробітництво із зарубіжними закладами. 2017). Як і в інших випадках співпраці між вишами, Ахіллесовою п'ятою взаємодії з нашого боку є постійний брак коштів, а сильною стороною — наявність серйозних наукових шкіл і спеціалістів у низці наукових напрямків.

Другою з основних стратегічних складових відносин між Україною і США є міждержавні відносини. Першим чинником, який визначає їх рівень і ефективність, були стосунки між президентами і урядами держав. Четверть століття перемовин і контактів свідчать про їхні як дієвість і результативність, так і певну імпульсивність. Можна відзначити деяку етапність, на суб'єктивну думку автора, в стосунках найвищих державних структур України та США. Вона багато в чому залежала від президентів, їх зовнішньополітичних курсів і амбіцій, а також від реального внутрішньополітичного стану в країнах.

Від 1992 р., візиту Президента України Л. Кравчука до США, коли він вів перемовини з Д. Бушем (старшим) і Б. Клінтоном, та візиту Президента США Б. Клінтона до України в січні 1994 р., коли з Л. Кравчуком обговорювалися світові стратегічні проблеми, практика особистих контактів між Президентами України й США набуває системності.

Найбільш інтенсивною вона була в період президентства Л. Кучми та Б. Клінтона. Перша їхня зустріч як керівників держав відбулася в листопаді 1994 р. у Вашингтоні, друга — в травні 1995 р. в Києві. Взагалі таких офіційних візитів вони здійснили п'ять, останній — у червні 2000 р., коли Б. Клінтон знову прибув до Києва. На другому місці за показниками офіційних зустрічей між президентами Дж. Буш (молодший) і В. Ющенко. Вони двічі зустрічались у Вашингтоні (квітень 2005 р., вересень 2008 р.) та ще в Києві (квітень 2008 р.). Назагал офіційних президентських візитів на кінець 2017 р. налічувалося 14. З 2010 р. президенти України відвідували США, зворотних візитів не було (Україна — США: усі офіційні візити президентів за 26 років. 2017).

Мабуть, найбільш плідними були стосунки Л. Кучми і Б. Клінтона, а найбільший відгук в українському суспільстві викликали візит Б. Клінтона до Києва в травні 1995 р. і його виступ перед киянами, що відбувся на площі перед головним корпусом Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Щодо чинних Президентів П. Порошенка та Д. Трампа, то стосунки між ними станом на кінець 2017 р., мабуть, суто формальні, дипломатичні.

Стосовно сутності переговорів між Президентами України та США. Вже з травня 1992 р. (візит Л. Кравчука до Вашингтона) США наполягали на тому, щоб Україна ратифікувала Договір про обмеження стратегічних наступальних озброєнь (СНВ-1) і приєдналася до багатостороннього Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Американско-украинские отношения). Особливий інтерес у керівництва США був до відмови України від ядерної зброї в обмін на гарантії національної безпеки. Тоді наша держава отримала в «спа-

док» від СРСР стратегічні ракети з ядерними боеголовками з адресою відправлення — США.

6 грудня 1994 р. Україна підписала Будапештський меморандум, який відкривав їй шлях до статусу без'ядерної держави за рахунок ліквідації ракетних озброєнь в обмін на гарантії національної безпеки від США, Великої Британії, Росії, а також Франції та Китаю (Американско-українские отношения).

Завдяки успіху зусиль президентів у стратегічних питаннях посилилася публічна дипломатія США і України. З 1996 р. Україна вийшла на перше місце за обсягом витрат уряду США на цю діяльність. Виділені \$ 225 млн. мали сприяти демократичним реформам і гарантуванню безпеки українських атомних реакторів. Пізніше як аргументи будуть називати важливу геополітичну і економічну роль України в Центральній і Східній Європі (Американско-українские отношения).

Ще одним успіхом президентської дипломатії стали домовленості в ході візиту Президента В. Януковича до США (квітень 2010 р.) про поступове виведення з території України високозбагаченого урану з наданням їй фінансової й технічної допомоги. Було оголошено про завершення цього процесу до 2012 р. Президент Б. Обама високо оцінив це рішення (Україна – Європа: хронологія розвитку. 2011, с. 906).

Зрозуміло, що свою роль у формуванні двосторонніх відносин відігравали віце-президенти, держсекретарі та інші керівники США, а також голова Верховної Ради України, прем'єр-міністри та інші високопосадовці України.

Як приклад, 12 листопада 2001 р. в рамках 56-ї сесії Генеральної асамблеї ООН у Нью-Йорку Президент Д. Буш зустрівся з міністром закордонних справ України А. Зленком, щоб уточнити взаємодії в тактичних питаннях (Литвин, В. 2011, с. 27). Президент України П. Порошенко провів 15 листопада 2017 р. зустріч з новим помічником держсекретаря США з питань Європи і Євразії В. Мітчеллом, у ході якої обговорили комплекс питань про двосторонні відносини між країнами (Президент України Петр Порошенко. 2017).

Важливою сферою відносин між Україною і США є економіка. Вона має кілька векторів. Автор зупиниться на висвітленні окремих, найважливіших. Перше десятиліття співпраці визначали засади учасників і обсяги партнерства. На 2005 р., за даними держкомстату України, товарообіг між країнами становив \$ 2233 млн., а прямі американські інвестиції — \$ 1225 млн. На кінець 2005 р. на українському ринку працювало 1300 компаній з американським капіталом. (Американо-українские отношения).

17 лютого 2006 р. США надали Україні статус країни з ринковою економікою, а в березні США і Україна підписали протокол про взаємний доступ

на ринки, що наближало членство нашої країни у ВТО (США визнали Україну ринковою державою. 2006).

2016 р. експорт українських товарів до США досяг сумарно \$ 526,6 млн. За 7 місяців 2017 р. він зріс до \$ 471 млн. При цьому головну роль відіграло збільшення експорту чорних металів. Однак у Кабміні перспективними сферами співпраці України зі США вважають енергетику, промисловість і агропромисловий комплекс. При цьому всьому, баланс зовнішньої торгівлі товарами й послугами України в січні — липні 2017 р. зведено з дефіцитом на рівні \$ 3,187 млн., що на 20,2% вище, ніж за аналогічний період 2016 р. (Український експорт до США за 7 місяців зріс на 118%. 2017).

З певним інтересом Україна започатковувала і намагалась розвивати співпрацю в науці й технологіях. Зокрема в грудні 2006 р. зі США було підписано відповідну угоду. Однак через внутрішньополітичні обставини в Україні за президенства В. Януковича реалізація запланованого призупинилися. Лише в жовтні 2017 р. Україна і США домовились відновити дію угоди до травня 2019 р. (Новости політики. 2017).

Ще однією особливістю діяльності держустанов України стало запрошення американських спеціалістів на роботу в них. Так, міністром фінансів в уряді А. Яценюка стала Н. Ярьсько, яка 2006 р. була головним виконавчим директором компанії «Horizon Capital». Свого часу була членом Консультативного ради при президенті В. Ющенку, Консультативного комітету при кабміні. Ще однією «зіркою» нашого уряду стала в.о. міністра охорони здоров'я У. Супрун (з липня 2016 р.), молодший клінічний професор у 2015–2016 рр., засновник і директор Школи реабілітаційної медицини Українського католицького університету, м. Львів (Повний склад нового кабміну. Досьє на всіх міністрів. 2014).

Список американських офіційних і неофіційних радників у держустановах України різних рівнів по праву належить очолити З. Бжезинському. Секретар РНБОУ (за часів президентства Л. Кучми) В. Горбулін згадував: «Неодноразово спілкувався зі З. Бжезинським і він, якщо бути максимально точним, прогнозував стосунки, коли Західна і Центральна Україна не захочуть жити за правилами Східної і Південної України» (Гузенко, Н. & Дарпинянц, В. 2008).

Певну допомогу на політичному рівні надавали американським колегам і наші спеціалісти. Так, заступник прес-секретаря Білого Дому С. Сандерс на черговій зустрічі з журналістами в липні 2017 р. повідомила про те, що посольство України у Вашингтоні допомагало представникам Демократичної партії США протягом виборчої кампанії 2016 р.: «Має сенс звернути увагу на пряму координацію Національним комітетом Демократичної партії до-

сліджень про своїх опонентів з посольством України. Це не звинувачення, це офіційно застосована демократами дія. І в цьому немає великої проблеми» (В Белом доме заявили, что демократы координировали предвыборную кампанию с украинским посольством. 2017).

Суттєво різняться стосунки центральних державних органів України, США з індивідами, окремими громадянами країни. Президент В. Ющенко свого часу скасував візовий режим для американців, що мали бажання відвідати Україну. За океаном на цю проблему дивляться по-іншому. Частка відмов громадянам України у туристичних візах (В-visas) для поїздок у США становила на жовтень 2017 р. 34,54%, тобто у в'їзді відмовлено кожному третьому. Втіхою для українських туристів стало те, що 2016 р. таких невдах було 40,83% (Новини: політика. 2017). Видається, серед причин такої тактики є не тільки бажання зменшити кількість «нелегалів» з України, а й невисокий процент «бізнесового» прибутку.

Сприяють поглибленню стосунків між Україною та США і взаємини на регіональному рівні. Як приклад, у лютому 2002 р. делегація Харківської обл. на чолі з головою обласної держадміністрації Є. Кушнар'ювим перебувала з візитом у США, де відбулися зустрічі й перемовини з представниками Конгресу та Держдепу США. Трохи пізніше Запорізька обласна адміністрація підписала угоду про співпрацю з Проектом підтримки приватизації землі в Україні агентства США з міжнародного розвитку (Литвин, В. 2011, с. 43, 45).

Щодо контактів у військовій сфері то Україна і США здійснюють їх переважно через реалізацію положень угоди Україна — НАТО, у навчаннях спільно з НАТО, або через візити військових кораблів США до Одеси. Один з таких неофіційних візитів здійснював фрегат «Джон Лекслі Холі» (Литвин, В. 2011, с. 390).

Об'єктивно ці відносини було формалізовано на рівні військових відомств. Пентагон і військові штаби США практично виступали в ролі консультантів для українського генералітету з усіх стратегічних проблем збройних сил і доктрини оборони держави. Ще одна з ліній співпраці полягала в тому, що уряд США асигнував кошти на підтримку реформи української армії. Мабуть, найцікавішим для українських військових було проходження стажування й навчання у США.

Ще одним прикладом співпраці стали спільні навчання на Яворівському полігоні Львівщини. Зокрема в листопаді 2017 р. сюди прибули сотні військових інструкторів США для тренування військовослужбовців України, наприклад, з 27-ї піхотної дивізії США. На Яворівському полігоні вони отаборилися на 10 місяців, із завданням тренувати українських військових, які служать у зоні АТО. Одночасно таким чином відбувалася ротация американських під-

розділів, до цього названу роботу вела група 45-ї піхотної бригади Національної гвардії США (Терещук, Г. 2017).

Висновки. На думку автора, за роки суверенного розвитку України обопільними зусиллями сформовано систему відносин зі США в рамках міжнародних (між двома народами) і міждержавних. Склалися певні фундаменти, форми, методи й методологія цих відносин. Визначено й пріоритети в подальшій співпраці.

Американо-українские отношения, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y6wfvvfx>
Американський баскетболіст грає за збірну України. 2018, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yc9w2ygr>

Ані Лорак їде на гастролі в США. 2015, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y7aexmex>

Близнюк, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y785csbs>

В Белом доме заявили, что демократы координировали предвыборную кампанию с украинским посольством. 2017, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yadaa5yz>

Гвоздик, [Online]. Available from : <https://tinyurl.com/yd83e8z3>

Генрі Дугат, [Online]. Available from: <http://budivelnik.ua/klub/gravtsi/3-1>

Гришко Володимир, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/ybb6np5z>

Гузенко, Н. & Дарпинянц В. 2008. Народный метод. Какой будет власть в Украине. *Контракты.ua (Украина)*, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yadumlwX>

Ковальський, Б. П., ред. 1998. *Історія*. К.: Вища школа.

Литвин, В. 2011. *Україна і хроніка поступу*. К.: Наукова думка.

Ломаченко, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yaxdg46z>

Настя Каменских и Алексей Потапенко (Потан и Настя Каменских), [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y9jrzlBq>

Новини: політика. 2017, [Online]. Available from: unn.com.ua

Новості політики. 2017, [Online]. Available from: correspondent.net/tag/199/

Підсумки баскетбольного року в Україні: частина друга, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y7drdydp>

Повний склад нового кабінету. досьє на всіх міністрів. 2014, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y8onjuj8>

Президент України Петро Порошенко. 2017. *Офіційне інтернет-представителство*, [Online]. Available from: www.president.gov.ua/ru/news/all

Співробітництво із зарубіжними закладами. 2017, [Online]. Available from: <http://kpi.ua/partners>

США визнали Україну ринковою державою. 2006, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/ycws7nhc>

Терещук, Г. 2017. *На Яворівському полігоні розпочалися масштабні навчання військових ЗСУ* (відео), [Online]. Available from: <https://www.radiosvoboda.org/a/27382607.html>

Тугушева, К. 2017. *Шварценеггер розповів, за що поважає братів Кличків*, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y8dozjvz>

Туренко, А. 2018. *Макс Барских едет в США и зарабатывает первый миллион*, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y7w27bgo>

Україна – Європа: хронологія розвитку. 2011. Т. 5. К.: КРІОН.

Україна — США: усі офіційні візити президентів за 26 років. 2017. УНІАН, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/ybued78g>

Український експорт до США за 7 місяців зріс на 118%. 2017, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y73vddn9>

Усук, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yaj2svnz>

Шубель, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y785csbs>

Эри, Хобарт, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y8phxs4h>

Amerikano-ukrainskie otnoshenija [American-Ukrainian Relations], [Online]. Available from: <https://tinjurl.com/y6shhfvfh>

Amerykanskiy basketbolist hratyne za zbirnu Ukrainy [American Basketball Player Will Play in Ukrainian National Team]. 2018, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yc9w2ygr> [In Ukrainian]

Ani Lorak edet na gastrol'i v Ssha [Ani Lorak is Going to Visit USA]. 2015, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y7aexmex> [In Russian]

Bliznjuk [Blyzniuk], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y785csbs> [In Russian]

V Belom dome zajavili, chto demokraty koordinirovali predvybornuju kampaniju s ukrainskim posol'stvom [The White House Declared, that Democrats Coordinated Their Electoral Campaign with Ukrainian Embassy]. 2017, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yadaa5yz> [In Russian]

Gvozdk [Hvozdyk], [Online]. Available from : <https://tinyurl.com/yd83e8z3> [In Russian]

Henri Duhat [Henri Duhat], [Online]. Available from: <http://budivelnik.ua/klub/gravtsi/3-1>

Grishko Vladimir [Hryshko Volodymyr], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/ybb6np5z> [In Russian]

Guzenko, N. & Darpinjanc V. 2008. *Narodnyj metod. Kakoj budet vlast' v Ukraine [Folk Way. How Will The Rule Change in Ukraine]*. *Kontrakty.ua (Ukraina)*, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yadym1wx> [In Russian]

Kovalskyi, B. P., red. 1998. *Istoriia Ukrainy [History of Ukraine]*. К.: Vyshcha shkola. [In Ukrainian]

Lytvyn, V. 2011. *Ukraina i khronika postupu [Ukraine and Policy of Progress]*. К.: Naukova dumka. [In Ukrainian]

Lomachenko [Lomachenko], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yaxdg46z> [In Russian]

Nastja Kamenskikh i Aleksej Potapenko (Potap i Nastja Kamenskikh) [Nastja Kamenskikh & Aleksej Potapenko (Potap & Nastja Kamenskikh)], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y9jrzlbq> [In Russian]

Novyny: polityka [Political News]. 2017, [Online]. Available from: unn.com.ua [In Ukrainian]

Novosti politiki [Political News]. 2017, [Online]. Available from: correspondent.net/tag/199/ [In Russian]

Pidsumky basketbolnoho roku v Ukraini: chastyna druha [Results of a Basketball Year in Ukraine], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y7drdydp> [In Ukrainian]

Povnyi sklad novoho kabminu. Dosie na vsikh ministriv [Entire Lineup of New Cabinet of Ministers. A File on All Ministers]. 2014, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y8onjuj8> [In Ukrainian]

Prezident Ukrainy Petr Poroshenko [President of Ukraine Petro Poroshenko]. 2017. *Oficial'noe internet-predstavitel'stvo*, [Online]. Available from: www.president.gov.ua/ru/news/all [In Russian]

Spivrobitytstvo iz zarubizhnymy zakladamy [Cooperation with Foreign Institutions]. 2017, [Online]. Available from: <http://kpi.ua/partners> [In Ukrainian]

SShA vyznaly Ukrainu rynkovoiou derzhavoiu [USA Acnoknowledged Ukraine to Be Market-Oriented State]. 2006, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/ycws7nhc> [In Ukrainian]

Tereshchuk, H. 2017. *Na Yavorivskomu polihoni rozpochalys masshtabni navchannia viiskovykh ZSU [The Beginning of Amplitudinous Military Exercises of Ukrainian Armed Forces]* (video), [Online]. Available from: <https://www.radiosvoboda.org/a/27382607.html> [In Ukrainian]

Tuhusheva, K. 2017. *Shvartsenehher rozpoviv, za shcho povazhaie brativ Klychktiv [Schwarzenegger Explained His Reasons to Respect Klychko Brothers]*, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y8dozjvz> [In Ukrainian]

Turenko, A. 2018. *Maks Barskih edet v SShA i zarabatyvaet pervyj million [Max Barskih is Going to Visit USA and Gains His First Million]*, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y7w27bgo> [In Russian]

Ukraina – Yevropa: khronolohiia rozvytku [Ukraine — Europe: Chronology of Development]. 2011. T. 5. K.: KRION. [In Ukrainian]

Ukraina — SShA: usi ofitsiini vizyty prezidentiv za 26 rokiv [Ukraine — USA: All Visits of Presidents During 26 Years]. 2017. UNIAN, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/ybued78g> [In Ukrainian]

Ukrainskyi eksport do SShA za 7 misiatsiv zris na 118% [Ukrainian Export to USA has Shown a Growth of 118% During 7 Months]. 2017, [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y73vddn9> [In Ukrainian]

Usyk [Usyk], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/yaj2svnz> [In Russian]

Shybel [Shybel], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y785csbs> [In Russian]

Jerl, Hobart [Hobart Earle], [Online]. Available from: <https://tinyurl.com/y8phxs4h> [In Russian]